

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN OSMANLI TÜRKÇESİNDEKİ OKUMA HATALARI ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

Mehrali CALP*

Geliş Tarihi: Mart, 2017

Kabul Tarihi: Ağustos, 2017

Öz

Osmanlı Türkçesi, yaklaşık altı yüz yıllık bir döneme şahitlik eden, Türk dili, tarihi ve dünya görüşünün şekillenmesinde önemli rol oynayan, Türk edebiyatına binlerce eser kazandırarak Türkçenin zenginleşmesini sağlayan tarihî bir yazı dilidir. Türk dilinin şekillenmesi sürecinde önemli zaman dilimlerinden birine karşılık gelen Osmanlı Türkçesinin genç kuşaklara öğretimi, Türk dilinin, tarihinin ve kültürünün dünya sahnesindeki yerinin korunması bakımından önemlidir.

Bu çalışmada, Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencilerinin Osmanlı Türkçesi dersi kapsamındaki okuma hataları belirlenmeye çalışılmıştır. “Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı 2. sınıf öğrencilerinin Osmanlı Türkçesiyle yazılan metinlerdeki okuma hataları nelerdir?” sorusu araştırmanın problemi oluşturmaktadır. Çalışmaya Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı 1. ve 2. sınıf öğrencilerinden oluşan 341 öğrenci katılmıştır.

Araştırmanın yöntemi, olayları, olguları doğal koşulları içerisinde incelemeyi hedefleyen alan araştırmasıdır. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmaya veri toplamak amacıyla bahar yarıyılı sonunda Osmanlı Türkçesi dersi final sınavında sorulan açık uçlu sorulara öğrencilerin verdikleri cevaplardan yararlanılmıştır. Sınav süresi olarak öğrencilere 2 ders saati verilmiştir. Araştırmada veri toplama yöntemi olarak doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır.

Belirlenen hatalar genel olarak ve Osmanlı Türkçesini oluşturan üç dil “Türkçe, Arapça ve Farsça” açısından olmak üzere iki şekilde kategorize edilmiştir: Biri genel olarak ve ikincisi Osmanlı Türkçesini oluşturan üç dil “Türkçe, Arapça ve Farsça” açısından kategorize edilmiştir. Bulgular ışığında, öğrencilerin, “fonetik ayırım yapamama, kelimeyi yanlış okuma, kelime atlama, hece atlama, hece ekleme, harf ekleme, tersten okuma ve sözcük/ kelime anlamını kavrayamama, bağlamdan hareketle anlam çıkaramama” olmak üzere birçok okuma hatası yaptığı tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Osmanlı Türkçesi, okuma, okuma becerisi, okuma hataları, fonetik ayırım, harf/ses.

* Doç. Dr.; Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi ABD, mehralicalp@hotmail.com.

A STUDY ON THE READING COMPREHENSION MISTAKES IN OTTOMAN TURKISH OF THE STUDENTS STUDYING IN THE DEPARTMENT OF TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE

Abstract

Ottoman Turkish is a historical writing language which witness a period of nearly six hundred years and plays an important role in the formation of Turkish language, history and worldview, and enables Turkish people to enrich the Turkish literature with thousands of works. The teaching of the Ottoman Turkish to the younger generations, which corresponds to one of the important time periods during the formation of the Turkish language, is important for the protection of the place of the Turkish language, history and culture on the world stage.

In this study, it was aimed to determine the reading mistakes within the Ottoman Turkish course of the students at department of Turkish Language and Literature at Faculty of Science and Literature. The question "What are the reading mistakes in the texts written by the Ottoman Turkish of the Turkish Language and Literature 2nd grade students of the Faculty of Science and Literature?" is the problem of this research. 341 students composed of 1st and 2nd year students of Turkish Language and Literature Faculty of Science and Literature participated in this study.

The method of research is a field study aimed at examining events in natural conditions. Scan model was used in the research. Open-ended questions asked during the final examination of the Ottoman Turkish lesson at the end of the spring semester were directed to the students in order to collect data for the research. Two lesson hours were given to the students as the last of the exam. In the research, document analysis method was used as data collection and analysis method.

The identified mistakes are categorized into two categories, one is categorized as generally and the other one is categorized in terms of "Turkish, Arabic and Persian" the three languages that make up the Ottoman Turkish. In the light of results, it has been found that students make many reading mistakes such as "unable to distinguish phonetics, misspelling words, skipping syllables, adding syllables, inserting letters, reading and inverse reading and not understanding the meaning of words / vocabulary.

Keywords: Ottoman Turkish, reading, reading skills, reading mistakes, unable to distinguish phonetic, letters / voices.

Giriş

Dil duygu ve düşüncelerin, maddi ve manevi değerlerin ortak hazinesi olup millet denilen insan topluluğunun en önemli sosyal varlığıdır. Bir milletin duygu, düşünce ve yaşayış sisteminin oluşmasında en büyük araç olan dil, aynı zamanda millî kültürün ve millî kimliğin temelini oluşturan en önemli unsurlardan biridir. Milletler tarihini dili sayesinde öğrenir. Bu sebeptendir ki Türk dilinin tüm özelliklerini ve tarihî gelişimini bilmek, Türk milletinin düşünüş, yaşayış ve beklentilerini anlamada önemli bir role sahiptir (Develi, 2013).

Bilimsel olarak Osmanlı Türkçesi, Türkiye Türkçesinin gelişme sürecinde Eski Anadolu Türkçesi diye adlandırılan ilk dönemi de içine alarak 13. yüzyıldan 20. yüzyılın başlarına kadar kullanılan dildir. Ancak bu yazı diline bir başlangıç bir de bitiş belirleyerek onu tarihin karanlık

sayfalarına terk etmek, ne bugünün Türkçesinin anlaşılmasına, ne de Türkçenin geleceğinin inşasına hizmet edecektir.

Osmanlı Türkçesi, yaklaşık altı yüz yıllık bir döneme şahitlik eden, Türk dili, tarihî ve dünya görüşünün şekillenmesinde önemli rol oynayan, Türk edebiyatına binlerce eser kazandırarak Türkçenin zenginleşmesini sağlayan, üstlendiği siyasi misyonla milyonlarca belgeyi arşivleyen tarihî bir yazı dilidir (MEB, 2011). Osmanlıca veya Osmanlı Türkçesi tabiriyle, genellikle Osmanlı Devleti sınırları içinde yaşayan Türklerin konuşup yazdığı dil ya da içinde Arapça, Farsça kelimelerin yoğun biçimde yer aldığı Arap harfleriyle yazılmış Türkçe anlaşılmaktadır.

13. yüzyıldan başlayıp günümüze kadar gelen ve lisân-ı Türkî, Türkî ve Türkçe olarak anılan Osmanlı Türkçesi, Anadolu, Balkanlar, Irak, Suriye ve Azerbaycan'da yazı dili olarak varlığını sürdürmüştür. Türkçenin değişik adlarla anılması, Türk milletinin dilinin uzun bir tarih içerisinde geniş bir coğrafyaya yayılarak çeşitli lehçelere ayrılması dolayısıyladır. Osmanlı Türkçesinin diğer dillerden, özellikle Arapça ve Farsçadan çok sayıda kelime alması, ihtiyaç duyduğu kavramları kendi kültüründe bulamayınca başka dillerden temin etmesi sonucudur (Özkan, 2007).

Uzun tarihi içerisinde Türk dili, gramer yapısı ve söz varlığı bakımından çeşitli aşamalar geçirmiştir. Osmanlı Türkçesinin diğer millet ve dillerden, özellikle de Arapça ve Farsçadan aldığı çoğu kelime, zamanla Osmanlı Türkçesinde kullanılır olmuştur. Hatta günümüzde dahi bu kelimelerden bazıları, Türkçenin yapısına bürünerek kullanılmakta, onun kültür ve düşünce hayatını yansıtmaktadır. Bu sebeple Osmanlı Türkçesini onun devamı olan bugünkü Türkçeden ayrı düşünmek doğru değildir (Timurtaş, 1995; Akpınar, 2016).

Osmanlı Devleti'nin kullanmış olduğu yazı, özellikle Arapça ve Farsçanın belirli bir ölçüde Türkçe ile birleşmesinden ortaya çıkmış bir yazı dilidir. Eski yazının temel unsuru olan Arap harfleri sağdan sola doğru yazılır. Eski yazı, daha çok el yazısıdır. Bu yazının, nesih, rik'a, ta'lik, sülüs, divânî, celî divânî, reyhânî, kûfî, siyâkat, icazet, muhakkak, rika' gibi çeşitleri vardır. Türkiye'de kullanılan umumi kitap yazısı nesih yazısına dayanır, umumi el yazısı ise rik'a yazısıdır (Ergin, 1999).

Türk dilinin şekillenmesi sürecinde önemli zaman dilimlerinden birine karşılık gelen Osmanlı Dönemi Türkçesinin genç kuşaklara öğretimi, Türk dilinin, tarihinin, kültürünün ve dünya görüşünün dünya sahnesindeki yerinin koruması bakımından önemlidir (Sevim ve Bayındır, 2016). Osmanlı Türkçesi dersi geçmişe açılan kapı için bir anahtar olarak düşünüldüğünde bu anahtarla açılacak kapıdan içeri giren nesil; yazı inkılabının nedenlerini,

Türk dilinin incelik ve zenginliğini, Türk sanatının ve sanatçısının estetik yaklaşımını, sanat anlayışını, Türk milletinin duyuş ve düşünüşünü, yaklaşık bin yıllık siyasi, sosyal, ekonomik, askerî ve kültürel yaşantısını, o döneme tanıklık eden eser ve belgelerden okuma, anlama imkânına sahip olacaktır (MEB, 2011).

Osmanlı Devleti, zamanının koşullarına göre gelişmiş bir arşiv sistemi kurmuş, sürekli belge üretimi gerçekleştirmiş ve bunu uzun süre devam ettirmiştir. Ayrıca Osmanlıdan günümüze önemli kitaplar intikal etmiştir (Yılmaz ve Şenay, 2014). Bu dille edebiyat, bediiyat, tababet, felsefe, ahlak, din ve tasavvuf gibi birçok alanda eserler yazılmıştır. Üretilen belge ve kitap gibi materyallerin büyük bir çoğunluğunun Osmanlı Türkçesi ile yazıldığı dikkate alındığında, söz konusu bu bilgi kaynaklarının sınıflandırılması, günümüz ihtiyaçlarını karşılamak üzere filolojik bir yaklaşımla ele alınması, sosyal, kültürel ve akademik hayatımıza katkı sağlaması açısından hayati öneme sahiptir. Bu bağlamda Türk dilinin değişik dönemlerde kullanılan yazı dillerinin gramer yapısı ve söz varlığı bakımından tanınması önemlidir.

Öğrencilerin aldığı Türk dili ve edebiyatı eğitiminde başarılı olmak, Osmanlı Türkçesi ile ilgili kazanılacak beceri ve alışkanlıkların niteliğine bağlıdır. Yeni Türk Edebiyatı, Eski Türk Edebiyatı ve Eski Anadolu Türkçesi ile ilgili metinleri okuma, anlama, yorumlama becerilerini geliştirme büyük ölçüde Osmanlı Türkçesi dersinde elde edilecek bilgi, beceri ve alışkanlıklarla doğrudan ilişkilidir. Hatta Türk Dilbilgisi (Türkiye Türkçesi dersi) ile ilgili temel kavram ve terimlerin içselleştirilip özümsemesi de Osmanlı Türkçesinde edinilecek kazanımlarla büyük ölçüde bağlantılıdır. Öte yandan bir yazı dili olarak 13. yüzyıldan 20. yüzyılın başlarına kadar Türk toplumu tarafından kullanılmış ve her alanda binlerce kültür mirası yazılı materyalde kullanılmış Osmanlı Türkçesinin okunması kültürel ve entelektüel gelişim bakımından büyük öneme sahiptir.

Toplumsal hafızanın yaşatılması, ancak yazılı metinlerin bilinip anlaşılmasıyla, okumasıyla mümkün olabilir. Bizim eğitim politikalarımızda bu iş Edebiyat Fakültelerinin Türk Dili ve Edebiyatı, Tarih, Sanat Tarihi, Bilgi ve Belge Yönetimi, Kütüphanecilik gibi bölümleriyle başka fakültelerin bu konularla ilgili bölümlerdeki eğitim-öğretim faaliyetleriyle yürütülmeye çalışılmakta, buralarda eğitilen gençler arasında yazılı kültür mirasını okuyup anlayabilecek uzmanların yetiştirilmesi hedeflenmektedir (Develi, 2012).

Dil öğretiminin önemli amaçlarından biri de, öğrencilere okuma alışkanlık ve zevkinin kazandırılmasıdır. Bu alışkanlık ve zevki kazanan çocuklar, milli kültür ve sanat ile evrensel bilim değerlerini yansıtan eserlerden seçilen örnek yazıları, çeşitli kitaplardan kolayca izleyebilirler. Bu alışkanlık ve zevk, öğrencilerin kütüphane yayınları, internet ve dergilerden daha iyi yararlanmalarına da imkân sağlar.

Her dil özel bir grup insanın iletişim aracı olduğu için, her dil kendine özgü bir sisteme sahiptir. Bu sistem ses , şekil ve cümle bilgisi gibi birkaç farklı düzeyi kapsar. Ayrıca diller kullandıkları alfabelere göre de farklılaşırlar. Değişik alfabelerle yazılmış metinlerin okunmasında, bir başka anlatımla yazılı sembol, harf, kelime ve cümlelerden anlam çıkarmada şüphesiz farklılaşan taraflar bulunmaktadır. Örnek olarak kullanılan alfabe farklılığı, dil sistemi, dillerin yapısı vb. sayılabilir. Bununla birlikte, dünya dilleri birçok ortak özelliği de paylaşır. Okumanın dayandığı “ortak zihni, sosyal ve psikolojik temeller, özellikler” de bulunmaktadır.

Okuma; yazılı bir metni mekanik olarak tekrar etmek değil basılı bir materyalden anlam çıkarmaktır. Tüm öğrenmeler için gerekli olan okuma-yazma ancak anlama gücü ile desteklediği zaman hedefine ulaşır. Bireyin okuduğunu öğrenebilmesi için, okuduğunu anlaması gerekir. Okuma okuyucunun metni yeniden bir araya getirdiği bir süreçtir. Bu süreç, hem zihinsel hem de sosyal yönü olan bir iletişim biçimidir.

Okuma, bir yazıyı, sözcükleri, cümleleri, noktalama işaretleri ve öteki öğeleriyle görme, algılama ve kavrama sürecidir. Sesli okuma durumunda buna dudak, dil ve gırtlak gibi ses organları da katılır. İyi okuma, gözün, zihnin ve ses organlarının iyi bir eşgüdüm içinde çalışmasına bağlıdır. Okuma, basılı ya da yazılı sözcükleri duyu organları yoluyla algılama, bunları anlamlandırıp kavrama; zihinsel ve düşünsel bir edim, basılı ve bilişsel işlemlerden oluşan bir alımlama, yorumlama ve tepki verme sürecidir (Özdemir, 1998; Yağcıoğlu ve Değer, 2002).

Okuma, öğrenme sürecinin en önemli araçlarından birisidir. Uluslararası okuma panelinin 2000 yılı raporuna göre beş önemli okuma alanı belirlenmiştir. Bunlar; ses farkındalığı, harf eğitimi, kelime eğitimi, okuduğunu anlama stratejileri ve akıcı okumadır. Sese ilişkin sembollerin görsel olarak algılanması, ayırt edilmesi (fonolojik farkındalık) ve özellikle de ses sembollerine ilişkin tanıma ve seslendirmeyi hızlı yapabilmeye ilişkin güçlükler okuma hızını, doğruluğunu ve anlamayı etkilemektedir. Okuma güçlüğü, öğrencinin fonetik ayırım yapma, kelimeleri ayırt etme, bağlama bağlı anlam çıkarma gibi okuma becerilerinden herhangi birisini kazanmamış olmasından dolayı bir metnin okunması sırasında kelime, kelime grubu ve deyimlerin anlamını, cümlelerin derin yapısını kavrayamamasıyla ortaya çıkmaktadır.

Okuma bozukluğu; öğrencilerin kelimeleri tanıma yeteneğinde bir bozukluk, yavaş ve yanlış okuma ve iyi anlayamama olarak tanımlanmaktadır. Koçer (2011), öğrencilerde gözlenen okuma hatalarına şunları örnek vermektedir: Yazılan kelimenin yerine başka kelime okuma, yazılan kelimeyi yanlış okuma, kelimeyi okurken eklemeler yapma, bazı heceleri çıkarma, kelimenin bir bölümünü yanlış okuma, kelime atlama, kelimeyi tekrarlama (kelimeyi önce yanlış okuyup sonradan düzeltme de tekrar olarak kabul edilir), kelimeyi okurken iki saniyeden

uzun süren takılma veya heceleme, okuduğu yeri kaybetme, satır tekrarı, satır atlama, noktalama işaretlerine dikkat etmeme.

Bu çalışmada Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Programı öğrencilerinin Osmanlı Türkçesi dersi kapsamında yaptıkları okuma hataları üzerinde durulmuştur. Öğrencilerin okuma hatalarını belirlemede sınav kâğıtlarındaki metinlere verdikleri tepkiler esas alındığı için yukarıdaki hatalardan “kelimeyi tekrarlama, kelimeyi okurken iki saniyeden uzun süren takılma veya heceleme, okuduğu yeri kaybetme, satır tekrarı, satır atlama, noktalama işaretlerine dikkat etmeme” gibi hatalar üzerinde durulmamıştır. Araştırmamız “okuma-anlama” ile sınırlı tutulmuştur.

Amaç

Bu çalışmada Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencilerinin Osmanlı Türkçesi dersi kapsamındaki okuma hataları belirlenmeye çalışılmıştır. “Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı 1. ve 2. sınıf öğrencilerinin Osmanlı Türkçesiyle yazılan metinlerdeki okuma hataları nelerdir?” sorusu araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

Bu problemten hareketle aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğrenciler Osmanlı Türkçesiyle yazılmış kelime ve metinlerde hangi okuma hatalarını yapmaktadırlar?
2. Yapılan okuma hatalarının sıklık düzeyi nedir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlar. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Önemli olan, bilinmek istenen şeyin gözlenip belirlenebilmesidir (Karasar, 2003).

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü 1. ve 2. sınıf öğrencilerinden Osmanlı Türkçesi dersi final sınavına giren 160’ı kız, 181’i erkek olmak üzere 341 öğrenci oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmada veri toplama yöntemi olarak doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Nitel araştırmalarda doküman incelemesi tek başına bir veri toplama yöntemi olarak kullanılabilir. Hangi dokümanların önemli olduğu ve veri kaynağı olarak kullanılabilceği araştırma problemi ile yakından ilgilidir (şimşek ve Yıldırım, 2011).

Çalışma kapsamında 2 dönemlik Osmanlı Türkçesi dersi sonunda yapılan sınavlardaki öğrenci tepkileri doküman analizine tabi tutulmuştur. Analize tabi tutulan sınav kâğıtlarında, öğrencilerin Osmanlı Türkçesi alanındaki okuma becerileri; ses/harf ayrımı yapabilme, okutan harflerin işlevini bilme, kelimeleri tanıma, kalıplaşmış kelime figürlerini tanıma, Arapça kelimelerin kalıplarına göre kelimelerin alabileceği anlamları keşfetme, bağlamdan hareketle kelimelere uygun anlam yükleme durumları belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmaya veri toplamak amacıyla bahar yarıyılı sonunda Osmanlı Türkçesi dersi final sınavında sorulan açık uçlu sorulara öğrencilerin verdikleri cevaplardan yararlanılmıştır. Sınavın süresi olarak öğrencilere 2 ders saati verilmiştir. Sınav sonuçları öğrencilerin yılsonu başarılarını belirlemede kullanılmıştır.

Öğrencilerin sınav kâğıtlarına verdikleri tepkiler başta araştırmacı olmak üzere alanda uzman bir başka öğretim elemanı tarafından da incelenmiştir. Öğrencilerin vermiş olduğu tepkiler değerlendirilerek hatalar tespit edilmiş, bazı öğrenci kâğıtları fotoğraflanmıştır. Öğrencilerin hatalarından doğrudan örnekler aktarılmış, parantez içinde hatayı yapan öğrencinin numarasının son üç rakamı ile isim ve soy isminin ilk harflerinden oluşan kod adlar kullanılmıştır.

Sınav kâğıtları öncelikle genel anlamda okumada ses/fonetik (harf) ayrımı yapıp yapmama bakımından ele alınmış; iki farklı şekilde okunabilen bazı Türkçe kelimelerin bağlama göre doğru okunup okunmadığı belirlenmiştir. Belirlenen hatalar, Osmanlı Türkçesini oluşturan 3 farklı dile ait özellikler bakımından da incelenmiş; (1) Türkçe, (2) Arapça, (3) Farsça gramer bakımından tasnif edilerek her dilin gramer kurallarına göre durum belirlenmiştir.

Bu çalışmada içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutulur ve betimsel bir yaklaşımla fark edilemeyen kavram ve temalar analiz sonucu keşfedilebilir. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde

düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir. (Strauss ve Corbin'in 1990, Şimşek ve Yıldırım, 2011)

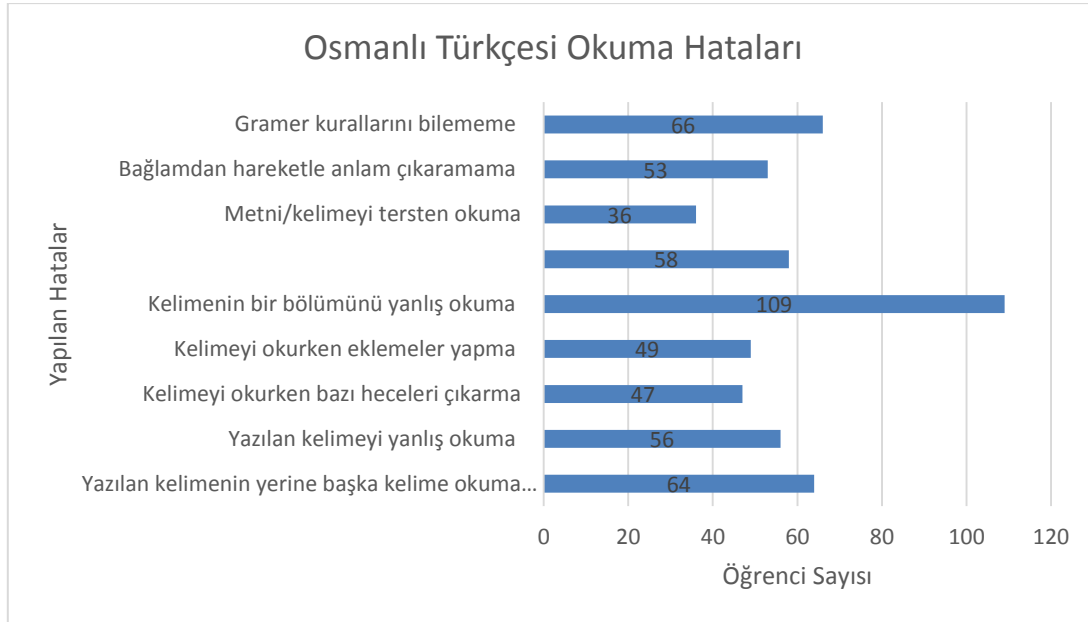
Bulgular

Belirlenen hatalar genel olarak ve Osmanlı Türkçesini oluşturan üç dile ait özellikler bakımından olmak üzere iki şekilde kategorize edilmiştir. Yapılan hatların bir kısmı birden fazla kategori ile ilişkilendirilebilmiştir.

A. Genel Olarak Okuma Hataları:

Öğrencilerin kelime atlama, kelimeyi yanlış okuma, hece atlama, hece ekleme, harf ekleme, tersten okuma, satır atlama, hataları yaptığı görülmüştür. Öğrencilerin yaptığı hata türlerine ait örnekler aşağıda yer almaktadır. Belirlenen hatalar parantez içinde gösterilmiştir.

Grafik 1. Öğrencilerin yaptığı okuma hataları

Öğrencilerin yaptığı Osmanlı Türkçesi okuma hataları, “yazılan kelimenin yerine başka kelime okuma veya kelime atlama”, “yazılan kelimeyi yanlış okuma”, “kelimeyi okurken bazı heceleri çıkarma (hece atlama”, “kelimeyi okurken eklemeler yapma (hece/harf ekleme)”, “Kelimenin bir bölümünü yanlış okuma (fonetik ayırım yapamama)”, “kelimelerin anlamını bilememeye bağlı yanlış okuma”, “bağlamdan hareketle anlam çıkaramama”, “gramer kurallarını bilememe” olmak üzere 9 alt başlıkta kategorize edilmiştir. Grafik 1’den anlaşılacağı üzere öğrenciler en çok “kelimenin bir bölümünü yanlış okuma” hatası yapmaktadır. Bu hatayı gramer kurallarını bilememe izlemektedir. Grafığe göre öğrencilerin en az sıklıkta yaptığı hata “metni/kelimeyi tersten okuma”dır.

1. Yazılan Kelimenin Yerine Başka Kelime Okuma veya Kelime Atlama

- Türkçe (elekten الكدن) kelimesini (elinden) diye okuma. Kabul edilebilir bir hata ancak bağlamdan hareketle okunsa bu yanlış yapılmayabilir. (004 KP)
- Türkçe (elekten الكدن) kelimesini (olandan) diye okuma (009 MD)
- Türkçe (iken ايكن) kelimesini (imkân) diye okuma. (020 HT)
- Türkçe (gelen كله ن) kelimesini (kalan) diye okuma كلان (045 TÖ)
- Türkçe (olan اولان) kelimesini (evlen) diye okuma (045 TÖ)
- Türkçe (olmaktır اولمقدر) kelimesini (ölmektir) şeklinde okuma: Kaf-kef ayrımı yapamama (013 ÖV)
- Türkçe (olmaktır اولمقدر) kelimesini (ölmektir) diye okuma (046 İY)
- Türkçe (iken ايكن) kelimesini (evlenirken) diye okuma (083 HE)

2. Yazılan Kelimeyi Yanlış Okuma

- Türkçe kâf-ı Farisi ile yazılan kelimeleri tanıyamama, ayırt edememe (019 ŞS)
- Türkçe kâf-ı Türki ile yazılan kelimeleri tanıyamama (ayırt edememe) Türkçe (inle) kelimesini doğru okuyamama; ancak aynı yapıya sahip (anlamaz, benzetmek) sözcüklerini doğru okuyabilme (019 ŞS)

Öğrencilerin “sağır kef” ile yazılan Osmanlıca kelimeleri tanıyıp tanımadığını belirlemek amacıyla Şekil 1 ve Şekil 2’de okuma materyali bağlam dışı tasarlanmıştır.

Soru: 1. Aşağıdaki kelimelerin okunuşunu Latin harfleri ile karşısındaki boş alana yazınız.

Bekliyor du	بکله یوردنی	Anlamaz	اکلاماز
<u>Ekle</u>	ایکله	Uzaktan	اوزاقتن
Haftaya	هفته یه	Geldirzini	کلد یکنینی
Veladet	ولادت	Merakla	مراقله
<u>Doku z</u>	دوکوز	Benzetmek	بکزه مک

Şekil 1. 019 ŞS kod adlı öğrencinin yaptığı hatalar

Şekil 1’de 019 ŞS kod adlı öğrencinin “inle, donuz”¹ kelimelerini doğru okuyamadığı görülmektedir. Okunamayan kelimelerin ortak özelliğinin yapısında “sağır kef”in var olmasıdır.

- Türkçe (donuz) kelimesini doğru okuyamama; ancak aynı yapıya sahip (anlamaz, benzemek) sözcükleri doğru okuyabilme (019 ŞS)

Soru: 1. Aşağıdaki kelimelerin okunuşunu Latin harfleri ile karşısındaki boş alana yazınız.

bekle yurdu	بکله یوردی	Anlamaz	آکلاماز
دالدا	ایکله	دالدا	اوزاقدن
haftaya	هفته یه	kelede yeni	کله یکنی
veladet	ولادت	merakla	مراقله
donuz	دوکوز	beniz hemen	بکزه مک

Şekil 2. 119 KL kod adlı öğrencinin yaptığı hatalar

Şekil 2’de 119 KL kod adlı öğrencinin “geldiğini, inle, velâdet, donuz ve benzemek” kelimelerini doğru okuyamadığı görülmektedir. Okunamayan kelimelerin çoğunun ortak özelliğinin bünyelerinde “sağır kef”in varlığıdır.

- Arapça (ya’ni یعنی) kelimesini yanlış okuma (009 MD)
- Arapça (ya’ni یعنی) kelimesini (yağni) diye okuma. Kabul edilebilir bir hata (003 CK)
- Arapça (ehl اهل) kelimesini (amel) diye okuma; (güzel he) ile (mim)i karıştırma (076 SÖ)
- Farsça (girye گریه) kelimesini (geriye) diye okuma. Bağlamdan hareketle anlam çıkarmaya bağlı bilgi eksikliği (079 ZM)

3. Kelimeyi Okurken Bazı Heceleri Çıkarma (Hece Atlama)

- Türkçe (olunur iken) kelimesini (evlenirken) diye okuma (083 HE)
- Arapça (içtimaî) kelimesini yanlış okuma (099 MD)
- Arapça (içtinab اجتنب) kelimesini (ihtinab) diye okuma (21 (A D))

¹ donuz: (toñuz): Domuz (Yeni Tarama Sözlüğü, s. 210, 1983)

4. Kelimeyi Okurken Eklemeler Yapma (Hece/Harf Ekleme)

Soru: 1. Aşağıdaki metnin ilk 4 satırının okunuşunu Latin harfleri ile altındaki boş alana yazınız.

	1	فصاحت، الفاظك تلفظ واستماعي طاتوء معنسى ظاهر، يعنى :
	2	تلفظ/اولنور ايكن معنسى ذهنه متبادر اولقدر. بونك علامتى دخى
	3	الفاظك قواعدلسانه/موافق والسنة ادباده كثيرالاستعمال اولسيدر.
	4	چونكه اهل لسان اولان ادباء لسانى انجه الكدن كچوروب او
	5	مثللو الفاظى/تجربى واتخاب ايدرلر. لسانه/ثقىل قولاغه كرىه كلان
	6	ومعناسى آكلامق ايجون لفت كتابنه وفكر ايله ذهنك اتابنه محتاج
	7	اولان الفاظك استعمالدن اجتناب ايدرلر. «كلامك احسنى اودرکه
	8	عوام آنك معناسى آكلار؛ خواص دخى فضل ومزىتى تقدير ايلر»

درلر.

Cevap: 1. 1) Fezahat (elfazihinin telaffuz vasiiyetmayi) tatlu manasi zahir yanir
2) Telaffuz olunur iken manasi zihni metabadir olmalidir. Bunun (anması) dahî.
3) Elfazının kevaad lisana muafak valsını adabada kesiralsitama) olmasidir.
4) Güntü ahali lisan olan edebe lisanı ince elinden kağırab ol

Şekil 3. 108 TL kod adlı öğrencinin yaptığı hatalar

Şekil 3'te 108 TL kod adlı öğrencinin "elfazın, istimai, avdeti, kavâid, elsine, üdebâ kesiri'l istimal, ehl" kelimelerini doğru okuyamadığı görülmektedir.

- Arapça (elfazın الفاظك) kelimesini (elfazihinin) şeklinde okuma (108 TL)
- Arapça (avdeti عودتي) kelimesini aldatan şekilde okuma (059 AA)
- Arapça (istimai استماعي) kelimesini vasiyetmayi şeklinde okunma (119 AA)
- Arapça (kesiri'l istimal كثرالإستمال) kelimesini (kesiral sitamal) şeklinde okuma (108 TL)
- Arapça (ehl اهل) kelimesini (ahali) şeklinde okuma (108 TL)
- Farsça (giryeye كرىه) kelimesini (geriye) diye okuma. (076 Z Ö)
- Farsça İzafet kesresi yerine (ye ی / ى, i) kullanma (hukuk-ı hürriyet, şahsiyet-i ameliyenin...) yerine (hukukı hürriyet, şahsiyeti ameliyenin...) şeklinde okuma (083 HE)
- Türkçe (benzemek يكز مكم) kelimesini (beniz hemen) şeklinde okuma 119 KL
- Türkçe (inle ايكله) kelimesini (ayakla) şeklinde okuma (119 KL)

5. Kelimenin Bir Bölümünü Yanlış Okuma (Fonetik Ayrım Yapamama)

➤ Ses/Harf ayrımı yapamama (muhtelif harfler)

- Okuma ve yazmada (ayın ع) ile (elif ل) ayrımını yapamama (035 HA)
- Okuma ve yazmada (ha -hı -he ح - خ - ه) ayrımı yapamama (fonetik farkındalık yetersiz) (056 EB)
- Okuma ve yazmada (ze ز) (dat ض) ayrımı yapamama (035 HA)
- Okuma ve yazmada (h ه) ile (mim م) karıştırma (076 SÖ)
- Arapça kelimeleri tanımama (sa'y) kelimesini (sığı) diye okuma. (21 AD)
- Okuma ve yazmada (ha ح) harfi ile (hı خ) harfini ayırt edememe (fonetik farkındalık yetersiz) (015 ZE)
- Okuma ve yazmada (ayın ع) harfini tanımama (fonetik farkındalık yetersiz) (015 ZE)
- Arapça (ictimaî) kelimesini yanlış okuma (099 MD)
- Arapça (ictinab اجتناب) kelimesini (ihtinab) diye okuma (21 AD)
- Arapça kelimelerde vezin/kalıp bilgi eksikliğine bağlı yanlış okuma (020 HT)
- Ka (kaf ق) /ke (kef ك) ayrımı yapamama
- Arapça (kaf ق) ile yazılan (gark غرق) kelimesinin sonundaki (kaf)ı harfini (kef ك) olarak algılama
- Arapça (kelamın كلامك) kelimesini (kalamın) diye okuma (ك - ق) ayrımı yapamama (21 AD)
- Arapça (gark غرق) (غارك) şeklinde okuma (027 SA)
- Türkçe (gönderilecek كوندريلاچاق) kelimesini (kandırılacak قاندريلاجاق) olarak okuma (ك - ق) fonemlerinin işlevini bilmeme (028 JO)
- Türkçe kelimeyi okuma ve yazmada kaf-kef ayrımı yapamama (056 EB)
- Türkçe (olmaktır اولمقدر) kelimesini (ölmektir) şeklinde okuma: Kaf-Kef ayrımı yapamama (013 ÖV)
- Türkçe (olmaktır اولمقدر) kelimesini (ölmektir) diye okuma (046 İY)
- Türkçe (olan اولان) kelimesini (evlen) diye okuma (045 TÖ)

➤ Kaf, gayın ve sağır kef ayrımı yapamama

• Türkçe (انلامق) kelimesini (aklamak) diye okuma (053 SA), (21 (AD), (028 ÖE)

• Türkçe (انلامق) kelimesini (ağlamak) diye okunmuş انلامق (059 MK), (039 ÜŞ)

• Türkçe (انلامق) kelimesini eklemek diye okuma (013 ŞB)

• Türkçe (انلايش), kelimesini (aklayış) olarak okuma; (020 RNA)

• Türkçe (انلايش) sözcüğünü ağlayış diye okuma (037 NS)

• Türkçe (انلايش) kelimesini (aklayış) diye okuma (053 EG)

6. Kelimelerin Anlamını Bilememeye Bağlı Yanlış Okuma

• Arapça (تلفظ) kelimesini yanlış okuma (009 MD)

• Arapça (الفاظك) kelimesini genetiv eki (elfazik) diye okuma (020 HT), (046 İY)

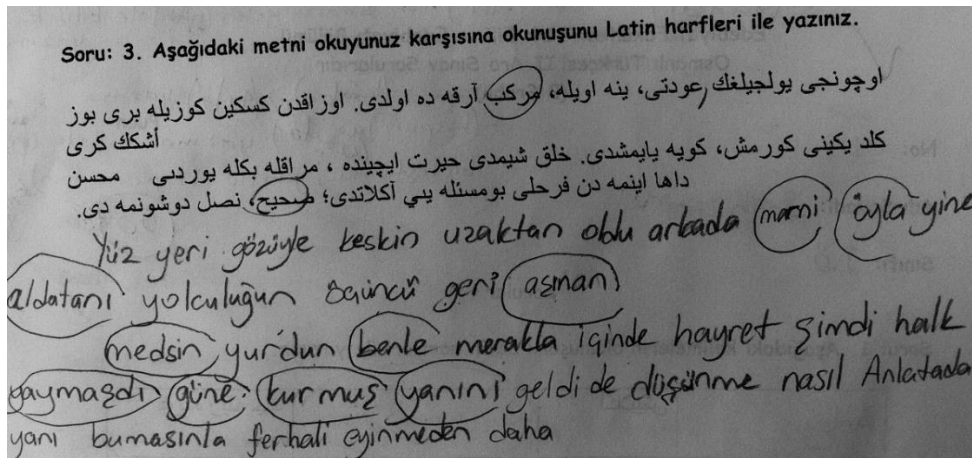
• Arapça (ادبا) kelimesinin sonundaki noktalı virgöl (n) zannetme (076 SÖ)

• Arapça (يعنى) kelimesini (yağni) diye okuma. (009 MD), (003 CL)

7. Metni /Kelimeyi Tersten Okuma

• Metni ters okuma (010 SO)

• Manzum metni okurken birinci mısra Osmanlı Türkçesine çevirmeye doğru başlıyor sonraki mısradaki tersten devam ediyor. (059 AA)

Şekil 4. 059 AA kod adlı öğrencinin yaptığı hatalar

Şekil 4. 059 AA kod adlı öğrencinin sağdan sola doğru yazılan Osmanlıca metni soldan sağa doğru okumaya çalıştığı; bunun sonucu olarak “merkep, öyle, eşeğin, yaymıştı ve güya” gibi kelimeleri doğru okuyamadığı görülmektedir.

8. Bağlamdan Hareketle Anlam Çıkaramama

- Arapça (ya'ni یعنی) kelimesini yanlış okuma (009 MD)
- Arapça (telaffuz تلفظ) kelimesini yanlış okuma (009 MD)
- Arapça (üdeba ادبا) kelimesinin sonundaki noktalı virgülü (n) zannetme (076 SÖ)
- Arapça (ehl اهل) kelimesini (amel) diye okuma (076 SÖ)
- Arapça (ya'ni یعنی) kelimesini (yağni) diye okuma. Kabul edilebilir bir hata (003 CL)

9. Gramer Kurallarını Bilememeye Bağlı Yanlış Okuma: (İmla (Yazım) Bilgi Eksikliğine Bağlı Okuma Hataları)

• Arap harfleriyle yazılması istenen Latin harfleri ile oluşturulmuş yazılı metindeki “terakkiyatın” (ترقياتك) kelimesinin “ki” hecesi, öğrencileri yanıltıyor: تراكياتك okunmuş. Bir sonraki satırda (ترقياتك terakkiyatın) şeklinde doğrusu da pekâlâ yazılabilmiş. (026 AE)

• Latin harfleri ile verilip Arap harfleriyle yazılması istenen (ترقياتك terakkiyatın) kelimesinin “ki” hecesi, öğrencileri yanıltıyor: تراكياتك okunmuş. (026 AE)

Soru: 1. Aşağıdaki metnin ilk 4 satırının okunuşunu Latin harfleri ile altındaki boş alana yazınız.

1 فصاحت، الفاظك تلفظ واستماعي طاتوء معناسي ظاهر، يعنى :

2 تلفظ/اولنور ايكن معناسي ذهنه متبادر اولمقدر. بونك علامتي دخي

3 الفاظك قواعد لسانه موافق والسنة ادباده كثير الاستعمال اولسيدر.

4 چونكه اهل لسان اولان ادباء لسانى اينجه الكدن كچوروب او

5 مثللو الفاظي تحري/واتخاب ايدرلر. لسانه ثقيل قولاغه كره كلان

6 ومعناسي آلامق ايجون لغت كتابه وفكر ايله ذهنك اتابنه محتاج

7 اولان الفاظك استعمالدن اجتناب ايدرلر. «كلامك احسنى اودرگه

8 عوام آنك معناسي آكلار؛ خواص دخي فضل ومنزيتنى تقدير ايلر»

درلر.

Cevap: 1. 1) Fezahat (elfazihinin telaffuz vasıyetmajı) tatlı manası zahir yanir

2) Telaffuz olunur iken manası zihni metabadir olmaktadır. Bunun anlamı dahi.

3) Elfazının kevaad lisana muafak valsini adabada kesirsitamaı olmasidir.

4) Çünkü (ahali) lisan olan edebe lisanı ince elinden kaqırub ol

Şekil 5. 119 AA kod adlı öğrencinin yaptığı hatalar

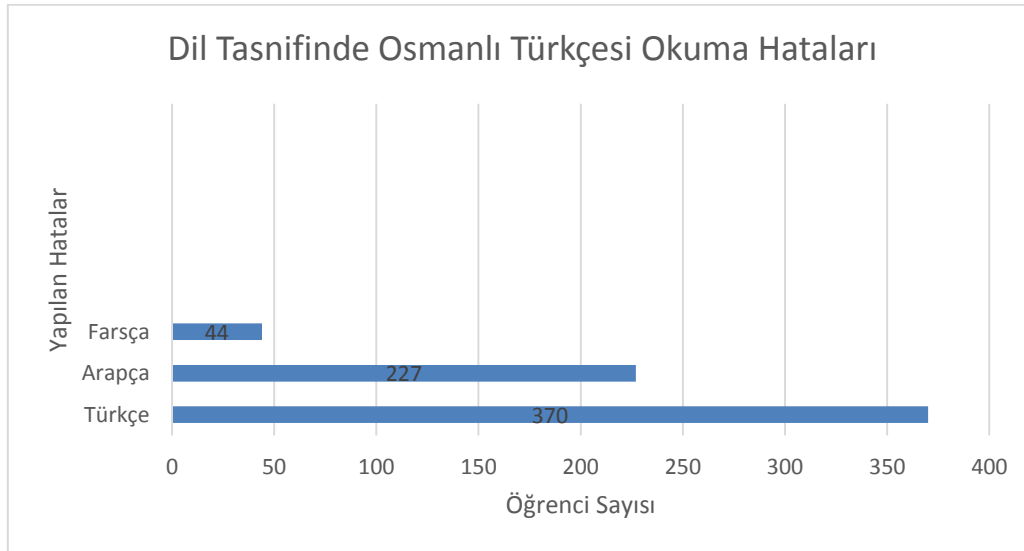
Şekil 5’te 119 AA kod adlı öğrencinin “elfâzın, istimâî, ’alâmeti, kavâ’id, elsine, üdebâda, kesirü’l-istimâl, ehl-i ve elekten” kelimelerini doğru okuyamadığı görülmektedir.

- Arapça (elfâzın الفاظك) kelimesini, (elfazın) diye okuma (046 İY)
- Arapça (elfazın الفاظك) kelimesini genetiv eki elfazık الفاظك diye okuma (020 HT)
- Arapça (elfaz, fikir ve intihab) kelimelerinin vezin/kalıplarını tanıyamama. Biraz daha dikkatli olunursa “elfaz, fikir ve intihab” kelimeleri doğru okunabilir. Elfaz-ülfaz, fikir-fahri ve intihab-vantihab diye okunmuş. (026 AE)
- Türkçe (elekten الكدن) kelimesini (elinden) diye okuma Kabul edilebilir bir hata ancak bağlamdan hareketle okunsa bu yanlış yapılmayabilir. (004 KP)
- Türkçe (olan ولان) kelimesini (evlen) diye okuma (045 TÖ)
- İzafet kesresi yerine y kullanılmış (hukuk-ı hürriyet, şahsiyet-i ameliyenin) (083 HE)

B. Osmanlı Türkçesini Oluşturan Üç Farklı Dile Ait Özellikler Bakımından Okuma Hataları:

Hatalar, Osmanlı Türkçesini oluşturan 3 farklı dile ait özellikler bakımından da kategorize edilmiştir. Türkçe, Arapça, Farsça dillerinin her biri için gramer kurallarına göre durum belirlenmiştir.

Grafik 2. Dil tasnifinde Osmanlı Türkçesi okuma hataları

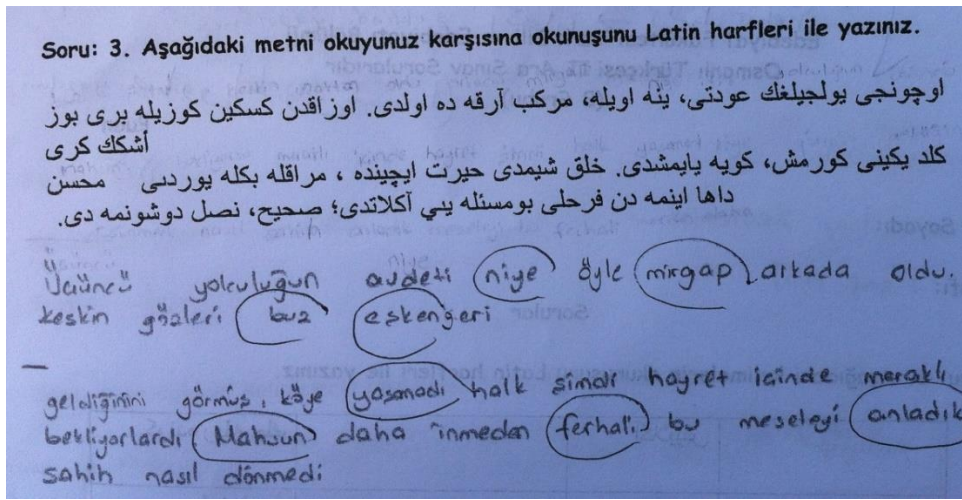
Grafik 2 incelendiğinde en çok Türkçe gramer, en az Farsça gramer bakımından hatalar yapıldığı tespit edilmiştir. Öğrenciler Türkçe 370, Arapça 227 ve Farsça 44 hata yapmıştır.

Aşağıda dillere göre tasnif edilen hatalar ayrıca ayrıntılandırılmış ve örnek durumlar öğrencilerin kod adları belirtilerek sunulmuştur.

1. Türkçe Bakımından Hatalar

Okuma ve Yazmada Kaf/Kef/Kâf-I Farisi/ Kâf-I Türki Sağır Kef (Sağır Nun) Ayrımı Yapamama Bağlı Hatalar

- Okuma ve yazmada kaf-kef ayrımı yapamama (056 EB)
- Türkçe (boz, eşek, yaymıştı ve anlattı, düşünmedi) kelimelerini (buz, eşken, yaşanadı ve anladık, dönmedi) şeklinde yanlış okuma (056 EB)

Şekil 6. 056 EB kod adlı öğrencinin yaptığı hatalar

Şekil 6’da 056 EB kod adlı öğrencinin sağdan sola doğru yazılan Osmanlıca metni soldan sağa doğru okumaya çalıştığı görülmektedir. Doğal olarak “yine, merkep, boz, eşeğin, yaymıştı, Muhsin, ferahlı ve anlattı” gibi kelimeleri doğru okuyamadığı görülmektedir.

- Türkçe (anlamak آکلامق) kelimesini (ağlamak) diye okuma آکلامق (059 MK)
- Türkçe (anlamak آکلامق) kelimesini ağlamak diye okuma (039 ÜŞ)
- Türkçe (anlamak آکلامق) kelimesini (aklamak) diye okuma (053 SA)
- Türkçe (anlamak آکلامق) kelimesini (aklamak) diye okuma (021 AD)
- Türkçe (anlamak آکلامق) kelimesini (aklamak) diye okuma (028 ÖE)
- Türkçe (anlamak آکلامق) kelimesini (eklemek) diye okuma (013 ŞB)
- Türkçe (dahı دخی) kelimesini (dağı) diye okuma (061 SŞ)

- Türkçe (elekten الكدن) kelimesini (elinden) diye okuma Kabul edilebilir bir hata ancak bağlamdan hareketle okunsa bu yanlış yapılmayabilir. (004 KP)
- Türkçe (الكدن elekten) kelimesini (elinden) diye okuma
- Türkçe (elekten الكدن) kelimesini (olandan) diye okuma (009 MD)
- Türkçe (یکن ايکن) kelimesini (imkân) diye okuma. (020 HT)
- Türkçe (كله ن gelen) kelimesini (kalan قالان) diye okuma (045 TÖ)
- Türkçe (ولان olan) kelimesini (evlen) diye okuma (045 TÖ)
- Türkçe (ولمقدر olmaktır) kelimesini (ölmektir) şeklinde okuma: Kaf-Kef ayrımı yapamama (013 ÖV)
- Türkçe (ولمقدر olmaktır) kelimesini (ölmektir) diye okuma (046 İY)
- Türkçe (ولنور iken) kelimesini (evlenirken) diye okuma kabul edilebilir bir hata (083 HE)

2. Arapça Bakımından Hatalar

- Arap harfleriyle yazılması istenen Latin harfli metindeki “terakkiyatın” (تراكياتك) kelimesinin “ki” hecesi, öğrencileri yanıltıyor: Bu kelimenin söz konusu hecesi (kaf ق)la okunması gerekirken (kef ك)le (تراكياتك) şeklinde okunmuş. Bir sonraki satırda (terakkiyatın تراكياتك) şeklinde okunup pekâlâ doğrusu da yazılabilmiş. (026 AE)
- Latin harfleri ile verilip Arap harfleriyle yazılması istenen (تراكياتك terakkiyatın) kelimesinin “ki” hecesi, öğrencileri yanıltıyor: تراكياتك okunmuş. (028 TA)
- Arapça (اهل ehl) kelimesini (amel) diye okuma; (h) ile (mim) karıştırma (076 SÖ)
- Arapça (الفاظك elfazın) kelimesini (elfazık) diye okuma (046 İY)
- Arapça (الفاظك elfazın) kelimesini (elfazık الفاظك) diye okuma; genetiv eki (ك ا)na bağlı olarak yanlış okuma (020 HT)
- Arapça (elfaz, fikir ve intihab) kelimelerinin vezin/kalıplarını tanıyamama. Biraz daha dikkatli olunursa “elfaz, fikir ve intihab” kelimeleri doğru okunabilir. Elfaz-ülfaz, fikir-fahri ve intihab-vantihab diye okumuş. (026 AE)
- Arapça (الفاظك elfazın) kelimesini (elfatın) okuma; (ظ ز) harfi açık seçik olduğu halde (ط ط) ile yanlış okunmasının sebebi görme problemi ile ilgili olabilir. (21 (AD)

- Arapça (ictimai) kelimesini yanlış okuma (009 MD)
- Arapça (ictinab اجتنب) kelimesini (ihtinab) diye okuma (21 (AD)
- Arapça (sa'y) kelimesini tanımama. (21 (AD)
- Arapça kelimelerde vezin/kalıp bilgi eksikliğine bağlı yanlış okuma (020 HT)
- Arapça (kelamın كلامك) kelimesini (kalamın) diye okuma (076 ZÖ)
- Arapça (kelamın كلامك) kelimesini (kalamın) diye okuma (ك - ق) ayrımı yapamamaya bağlı yanlış okuma (021 (AD)

Soru: 1. Aşağıdaki metnin ilk 5,6,7 ve 8. satırların okunuşunu Latin harfleri ile altındaki boş alana yazınız.

1 فصاحت، الفاظك تلفظ واستماعي طاتوء معنسى ظاهر، يعنى :

2 تلفظ اولنور ايكن معنسى ذهنه متبادر اولقدر. بونك علامتى دخى

3 الفاظك قواعد لسانه موافق والسنة ابداده كثير الاستعمال اولسيدر.

4 چونكه اهل لسان اولان ادباء لسانى اينجه الكدن كچوروب او

5 مثلو الفاظى تحرى واتخاب ايدرلر. لسانه ثقيل قولاغه كره كلان

6 ومعنسى آلامق ايجون لغت كتابنه وفكر ايله ذهنك اتعابنه محتاج

7 اولان الفاظك استعمالدين اجتناب ايدرلر. «كلامك احسنى اودرکه

8 عوام آنك معنسى آكلار؛ خواص دخى فضل ومزيتنى تقدير ايلر»

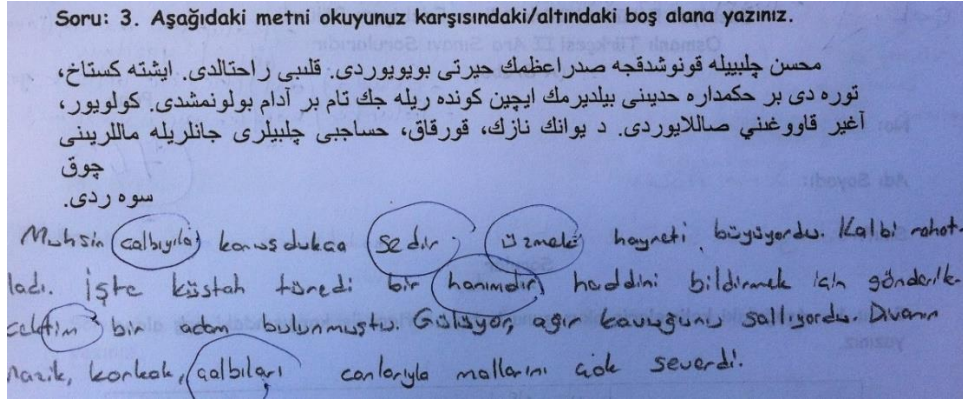
درلر.

Cevap: 1. Meselu elfazi tahr-i vantihab edeler Lisanaı sekil kulğa geriye kalan ve manasını anlamak için lepit kitobna ve fkr eyle zahinin atabına muhtac olan elfazın istemelinden ictinab edeler. kalamın ihşeni odunai Avam anın manasını anlar havas dahi fazil ve nazitini yetdir eler durur

Şekil 7. 021 AD kod adlı öğrencinin yaptığı hatalar

Şekil 7’de 021 AD kod adlı öğrencinin “misillu, taharri, girye, lügat, zihnin, it’âbına, kelâmın, ahseni, odur ki ve meziyetini” kelimelerini doğru okuyamadığı görülmektedir.

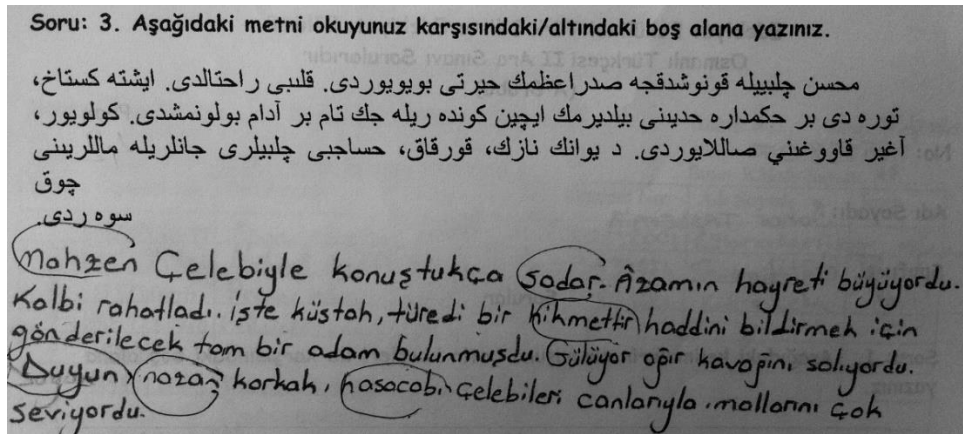
- Arapça kelimelerin kalıplarını karıştırma (074 İB)
- Arapça (manası) kelimesini yanlış okuma (009 MD)
- Arapça tamlamalarda bilgi eksikliğine bağlı yanlış okuma var (076 SÖ)

Şekil 8. 020 HI kod adlı öğrencinin yaptığı hatalar

Şekil 8’de 020 HI kod adlı öğrencinin “çelebi,’sadr, a’zâm, hükümdâr, tam, kesirü’l-istimâl, ehl-i ve hesapçı”² kelimelerini doğru okuyamadığı görülmektedir.

- Arapça (telaffuz تلفظ) kelimesini yanlış okuma (009 MD)
- Arapça (üdeba ادبا) kelimesinin sonundaki noktalı virgülü (n) zannetme (076 SÖ)
- Arapça (ya’ni یعنی) kelimesini yanlış okuma (009 MD)
- Arapça (ya’ni یعنی) kelimesini (yağni) diye okuma. Kabul edilebilir bir hata (003 CL)
- Okuma ve yazmada ha-he-hı ayrımı yapamama (fonetik farkındalık yetersiz) (056 EB)

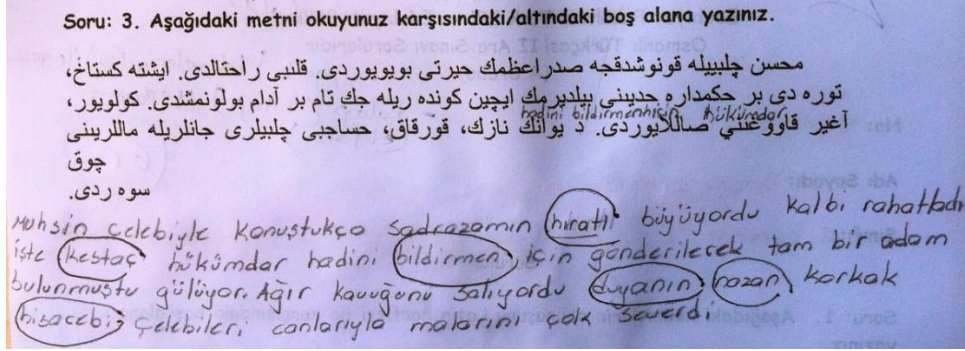
Şekil 9. 029 HIT kod adlı öğrencinin yaptığı hatalar

Şekil 9’da 029 HIT kod adlı öğrencinin “Muhsin,’sadr, hükümdâr,³ divânın, nazik ve hesapçı” kelimelerini doğru okuyamadığı görülmektedir.

² Doğrusu “hesapçı” kelimesinin Osmanlı Türkçesi ile yazımında “b” ve “cim” harfleri yer değiştirmiş. (metatez)

³ “hükümdâr” kelimesi okunamamış.

- Okuma ve yazmada (ha ح) harfi ile (hı خ) harfini ayırt edememe (fonetik farkındalık yetersiz) (015 ZE)

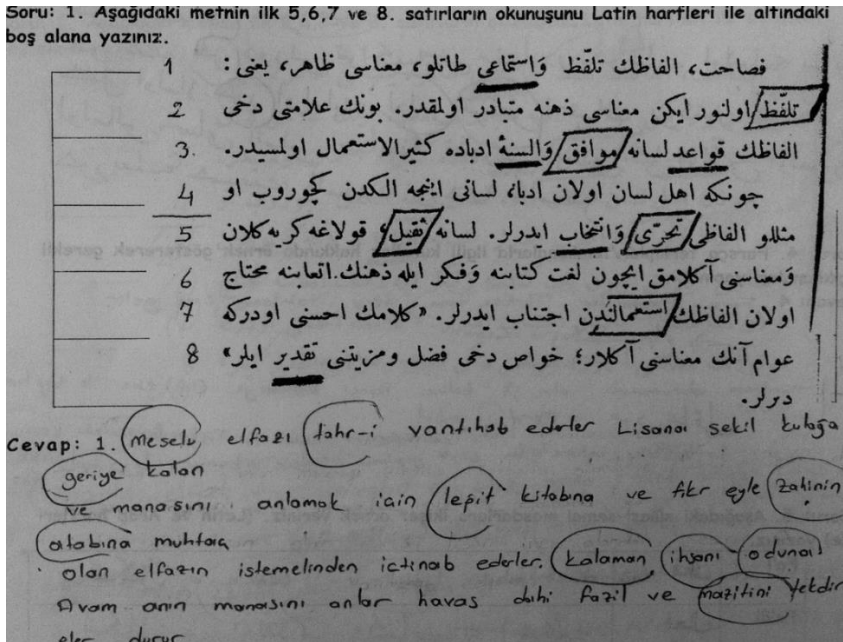
Şekil 10. YB kod adlı öğrencinin yaptığı hatalar

Şekil 10’da YB kod adlı öğrencinin “hayreti, küstâh, türedi bir,⁴ bildirmek, divânın, nazik ve hesapçı” kelimelerini doğru okuyamadığı görülmektedir.

- Okuma ve yazmada (ayın ع) harfini tanımama (fonetik farkındalık yetersiz) (015 ZE)

3. Farsça Bakımından Hatalar

- Farsça tamlamalarda bilgi eksikliğine bağlı yanlış okuma var (076 SÖ)
- Farsça (girye کریه) kelimesini (geriye) diye okuma bilgi eksikliği (076 ZÖ)

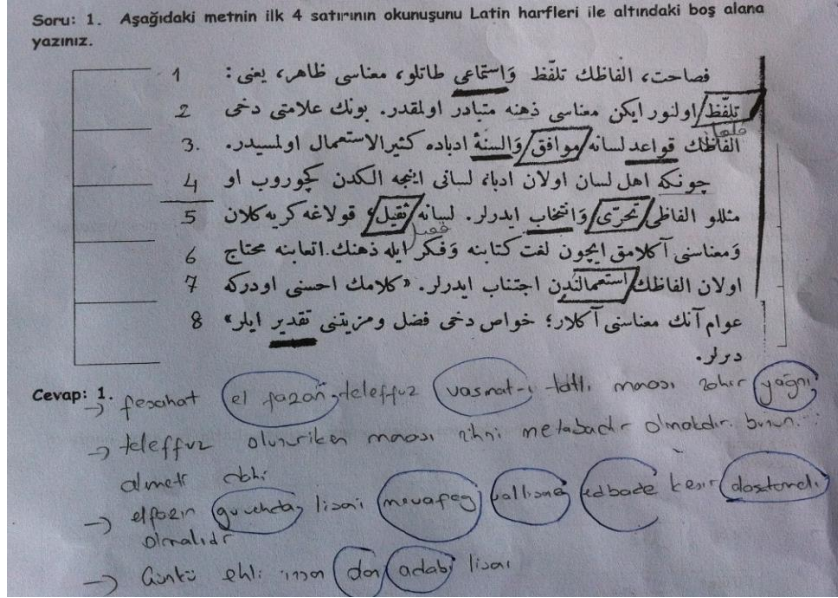

Şekil 11. 074 İB kod adlı öğrencinin yaptığı hatalar

⁴“türedi bir” kelimeleri okunamamış.

Şekil 11’de 074 AD kod adlı öğrencinin “misillu, taharri, girye, lügat, zihnin, it’âbına, kelâmın, ahseni, odur ki ve meziyetini” kelimelerini doğru okuyamadığı görülmektedir.

- İzafet kesresi yerine y kullanılmış (hukuk-ı hürriyet), (şahsiyet-i ameliyenin) (083 HE)

Şekil 12. 093 KA kod adlı öğrencinin yaptığı hatalar

Şekil 12’de 093 KA kod adlı öğrencinin “elfâzın, istimâî, y’ani, dahi, kavâ’id, muvafik, elsine, üdebâda, kesirü’l-istimâl,⁵ ehl-i lisan, olan, üdebâ ve elekten” kelimelerini doğru okuyamadığı görülmektedir.

Tartışma ve Yorum

Kef- kaf ayrımının yapılamamasında tek bir sembol/harfın birden çok işleve sahip olması yatıyor. Arap kökenli Türk alfabesinin kullanıldığı Türkçe metinlerde genellikle /g/ ile /k/ sesleri aynı harfle gösterilmektedir. Bu nedenle bu seslerde tonlu / tonsuz ayrımı yapılmamaktadır.

Bugünkü Türkiye Türk alfabesinde ayrılmayan ön damak ünsüzü /k/ ve art damak ünsüzü /ḳ/; ince ünlülü kelimelerdeki /s/ ile kalın ünlülü kelimelerdeki /ş/ ; ağızsız /n/ ile genizsil / ñ / sesleri harf olarak da birbirinden ayrılmış; buna karşın bugünkü Türk alfabesinde iki ayrı harf olan /g/, /ğ/ ve /ğ̣/ sesleri ayrılmamıştır (Börekçi, 2003).

Arapçanın bir tek yuvarlak ünlüsüne (vav □ u ve ü) karşılık Türkçede dört yuvarlak ünlü vardır: / o/, /ü/, /u/, /ö/. Bu ünlüleri ayırt etmek için Osmanlı alfabesinde özel bir işaret kullanılmamıştır. Dört ünlünün de aynı harfle yazılması okumada güçlük doğurur; ancak kaf q,

⁵ kesirü’l-istimâl: Bir şeyin çok kullanılması (Develioğlu, 1970).

kef ك, gayın غ gibi harfler bize Türkçe kelimelerdeki yuvarlak ünlünün kalın veya ince sıradan olduğunu belirlemede yardımcı olabilir. Kelime başında te ت, tı ط, sin س, sad ص harfleri de bu ayırmada yardımcı olur. Yine de kelimenin dar veya geniş olup olmadığını belirlemek alfabeden mümkün olmaz. Mesela قو hecesi ku – ko; كو hecesi kü - kö veya gü - gö şeklinde okunabilir.

Bu gibi kalın ve ince sıradan karşılıkları bulunan harfler dışında yuvarlak ünlünün niteliğini tespit etmek için cümledeki anlamdan ve genel kültürel donanımdan başka bir yardımcı yoktur (Develi, 2012).

Bütün bu durumlar, öğrencilerin aynı fakat farklı işlevlere sahip sembol/harflerle yazılan kelimeleri okumakta zorluk çekmektedirler. Nitekim bu konuda, Akalın (1995) “ti-yin: diye”, “tir-in: cemaat”, “bil-in: bilinmek, şuurunda olmak”, “ağz-ın: sözle” Her ne kadar bunların hepsi (n) ile ifade ediliyorsa da, burada bir tek (ek) değil, eş sesli dört ek söz konusudur. Burada 4 ayrı gramatik fonksiyon bulunduğunu söylemektedir.(Gabain, içinde s. XVII)

Elde edilen bulgular klasik Osmanlı Türkçesi açısından ele alınarak aşağıda değerlendirilmiştir.

1. Yazılan Kelimenin Yerine Başka Kelime Okuma veya Kelime Atlama

Harflerin birleşmelerindeki özel durumların kelimelerin okunamamasında etkili olduğu söylenebilir. Birleşik harf kombinezonları metnin algılanmasını zorlaştırıcı bir faktör olarak düşünülebilir.

ك, ل harfleri kendilerinden sonra gelen ا, ك, ل harfleri ile hususî bir şekilde şöyle birleşirler:

$$كا = ا + ك$$

$$كك = ك + ك$$

$$كل = ل + ك$$

$$لا = ا + ل$$

2. Yazılan “Kelimeyi” Yanlış Okuma

Okuyamamanın bir sebebi de alfabeyi oluşturan harflerin bitişik yazılırken biçimlerin değişmeleridir. Şöyle ki: Başta ve ortada gövdesi dış haline gelen ب, پ, ت, ث, ن, ی harfleri ج, چ, ح, ج, ح dan önce gelince dişleri aşağıya döner: نج, نچ, نج, بج, gibi.

Arap harfleriyle yazılması istenen Latin harfli metindeki “terakkiyatın” (ترافیاتك) kelimesinin “ki” hecesi, öğrencileri yanıltıyor: Bu kelimenin söz konusu hecesi (kaf ق)la

okunması gerekirken (kef ك)le (تراكياتك) şeklinde okunmuş. Bir sonraki satırda (terakkiyatın تراقياتك) şeklinde okunup pekâlâ doğrusu da yazılabilmiş. (026 AE)

3. Kelimeyi Okurken Bazı Heceleri Çıkarma (Hece Atlama)

Metnin fotokopi olmasından kaynaklanan yazıdaki belirsizlikler sebebiyle bazı kelimelerin imlası kaçırılmış ve bundan dolayı yanlış okunmuş olabilir. (050 ÖA)

Arapça (elfazın الفاظك) kelimesini (elfazık) diye okuma (046 İY)

4. Kelimeyi Okurken Eklemeler Yapma (Hece/Harf Ekleme)

Farsça (girye كربه) kelimesini (geriye) diye okuma bilgi eksikliği (076 ZÖ)

Türkçe (benzemek بكم) kelimesini (beniz hemen) şeklinde okuma **119 KL**

Türkçe (inle ايكله) kelimesini (ayakla) şeklinde okuma (119 KL)

5. Kelimenin Bir Bölümünü Yanlış Okuma (Fonetik Ayrım Yapamama)

“Arapçada olmayıp Farsçada bulunan g sesi için farslar kef’in keşidesine bir çizgi daha ilâve ederek gef (gâf) harfini meydana getirmişlerdir. Bu çift keşideli harf Türkçede de g(e) sesi için kullanılmıştır. Farsların sondaki kef’i de keşideli yazmalarına karşılık Türkler yalnız baştaki ve ortadaki kef’leri keşideli yazdıklarından, tabii, gef’in yalnız baştaki ve ortadaki şekilleri kef’ten farklı olarak çift çizgilidir. Yani gef tek başına ك, başta گ ortada گ sonda ك şeklindedir. Fakat g(e) için bu çift çizgi başta ve ortada da her zaman kullanılmamış, az kullanılmış, umumiyetle bu ses de k(e) gibi kef’le yazılmıştır. Bundan başka Türkçede ñ, yani sağır kef (sağır nun) için de kef’in de üstüne üç nokta konmuş (ك) fakat kef diye adlandırılan bu harf de umumileşmemiş ve k, g gibi ñ de esas itibari ile kef harfi ile gösterilmiştir.”

Her ne kadar bunların hepsi (kef ك) ile ifade ediliyorsa da, burada bir tek (ses/harf) değil, dört (ses/harf) söz konusudur. Birden çok (ses/harf)in tek bir sembolle karşılanıyor olması kelimeleri algılamada zorlaştırıcı bir rol oynamakta olabilir.

Türkçe (elekten الكتن) kelimesini (elinden) diye okuma. (004 KP)

Türkçe (olunur iken) kelimesini (evlenirken) diye okuma. (083 HE)

Türkçe (olmaktır اولمقدر) kelimesini (ölmektir) şeklinde okuma: Kaf-Kef ayrımı yapamama (013 ÖV)

Sağır kef ile yazılmış “anlamaz” kelimesi okunmuş ama diğeri okunamamış. Bu söz konusu kelimelerle daha önce karşılaşılmamış olma sebebine bağlanabilir. (057 MK)

Bunlar kabul edilebilir. Ancak bağlamdan hareketle okunsa bu yanlışlar yapılmayabilir.

6. Kelimelerin Anlamını Bilememeye Bağlı Yanlış Okuma

Arapça (elfazın الفاذك) kelimesini (elfazık الفاذك) diye okuma; genitiv eki (in ك) a bağlı olarak yanlış okuma (020 HT)

7. Metni/Kelimeyi Tersten Okuma

Bunlar bilgi eksikliği veya dikkatsizliğin bir sonucu olarak yapılmış hatalar kabul edilebilir. Ayrıca sınıfların çok kalabalık olması da bu tür hataların oluşmasında etkindir. Sınıf mevcutları 65- 80 arasındadır. Haftada 2 ders saatlik süre içinde bütün öğrencilere ulaşım geri bildirim verme imkânı çoğu durumda mümkün olamamaktadır.

8. Bağlamdan Hareketle Anlam Çıkaramama

Arapça kelimeleri okumada zorlanılmaktadır. Bu durum, Arapça kuralların içselleştirilmemesine ve Osmanlıca metinlerin çok az okunmasına bağlı olabilir.

Arapça (elfaz, fikir ve intihab) kelimelerinin vezin/kalıplarını tanıyamama. Biraz daha dikkatli olunursa ‘‘elfaz, fikir ve intihab’’ kelimeleri doğru okunabilir. Elfaz-ülfaz, fikir-fahri ve intihab-vantihab diye okumuş. (026 AE)

9. Gramer Kurallarını Bilememeye Bağlı Yanlış Okuma: (İmla (Yazım) Bilgi Eksikliğine Bağlı Okuma Hataları)

ص ve ط kalın s ve t olup Türkçede s ve t’den farksız telâffuz olunurlar. Türkçede kalın kelimelerde kelime başındaki veya kökündeki s’ler ve t’ler umumiyetle bu harflerle yazılır. Fakat başta ve kökte bunların yerine س ve ت harfleri kullanılmasına karşın eklerde ص hiç kullanılmaz, kalın ekler de س ile yazılır. ط aslı t’li olup d’ye dönmüş bazı kelimelerde eski imlânın devamı olarak muhafaza edildiği için bazı Türkçe kelimelerde ise d şeklinde telâffuz edilir.

Arapça (elfazın الفاذك) kelimesini (elfatın) okuma; (zı ط) harfî açık seçik olduğu halde (tı ط) ile yanlış okunmasının sebebi görme problemi ile ilgili olabilir.

Sonuç ve Öneriler

Yapılan çalışmalar sonucunda, öğrencilerin yukarıda gösterilen okuma hatalarını yaptıkları tespit edilmiştir. Öğrencilerde en sık gözlenen okuma hataları ‘‘kelimenin bir bölümünü yanlış okuma’’ ‘‘gramer kurallarını bilememe’’ ve ‘‘yazılan kelimenin yerine başka kelime okuma veya kelime atlama’’, ‘‘bağlamdan hareketle anlam çıkaramama’’, olmuştur. ‘‘Metni/kelimeyi tersten okuma’’ hatasının öğrenciler arasında en az yapıldığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin kelimeyi

tanyamamasının nedenlerinden biri, kelimeyi görsel olarak algılayamaması ve okurken sözün gelişinden (bağlamdan) faydalanamamasıdır denilebilir.

Osmanlı Türkçesini oluşturan Türkçe Arapça, Farsçanın her birinin kendine has yapısı bulunmaktadır. Farklı genetik yapıya sahip bu üç dilin Osmanlı Türkçesine yansıyan özellikleri de doğal olarak farklıdır. Türkçe büyük ölçüde fonetik bir dil olduğu halde Arapça, Farsça tamamen farklıdır. Özellikle Arapçanın fonetik yapısı öğrencilerin Arapça kelimeleri tanımada bir takım güçlükleri beraberinde getirmektedir. Bulgular ışığında bu üç dil bakımından elde edilen sonuçlar bu durumu yansıtmaktadır.

Dilbilim açısından kelimelerin iki yönü var: Gösteren ve gösterilen. Gösteren kelimenin dış yönünü oluşturur ve göz, kulak gibi duyu organlarımızla algılanır. Kelimeyi oluşturan biçim birimlerin ayırt edilemediği durumlarda öğrenciler kelimeleri yanlış okurlar, biçim bakımından bir birine benzeyen kelimeleri karıştırırlar, kelimeleri tersine çevirirler. Kelimelerin dış yönündeki biçim birimleri ayırt edemeyen öğrenciler onların semantik yönüne de intikal edemezler.

Okuma ve okuduğunu anlama becerilerinin kazanımının çok erken yaşlarda başlaması gerektiği bilinmektedir. Ne var ki Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencilerinin büyük çoğunluğu Osmanlı Türkçesi alanındaki okuma metinleriyle lise veya üniversite öğrenim döneminde karşılaşmaktadırlar. Bu dezavantajı telafi etmek için öğrencilere çeşitli metin türleriyle ve farklı okuma stratejileri ile okuma etkinlikleri yaptırılmalıdır. Sesli okuma, sessiz okuma, teatral okuma, eşli okuma, koro halinde okuma, tekrarlı okuma ve eko okuma gibi birden fazla okuma tür ve stratejisini kullanarak okuma ve okuduğunu anlama düzeyleri geliştirilmeye çalışılmalıdır.

Kelimeleri çabucak tanıyamayan öğrenciye yardım etmek için öğretmenin öğrencilerin hangi kelimeleri tanımadığını bilmesi gerekir. Bunun için öğrenciler metni okumaya başladığında öğrencilerle bire bir ilgilenilmelidir. Güçlük çekilen kelimeler üzerine öğrencinin dikkati çekilmelidir. Öğrencilere, kelimeleri tanımada “sözün gelişi”nden faydalanmalarını öğretilmeli, kelimelerin yazılış şekillerinin karşılaştırmaları istenmelidir. Bu yolla öğrencilerin kelimelerin yazılış şekilleri arasındaki farkları ayırt etmesine yardım edilmiş olunur.

Osmanlı Türkçesi ile ilgili çeşitli olumsuz ön yargılara sahip öğrencilerin başlangıç dönemini sağlıklı atlatabilmeleri, öğretmenin bilgi ve deneyimine bağlıdır. Farklı bir alfabeye muhtemelen ilk kez karşılaşan öğrencilerinin şaşkınlık ve acemiliklerini anlayışla karşılamalı, onlar metinleri okuyup anlama hususunda cesaretlendirilmelidir.

Öğrenme ve öğretme sürecinde, öğretmen kendini öğrencinin yerine koymalıdır. Öğrenme şartları, kazandırılacak davranışa göre olduğu kadar öğrenen kişiye göre de ayarlı olmak zorundadır. Mesela öğrencinin iyi bir okuyucu olması isteniyorsa, o öğrencinin yeteri kadar okuma materyalleriyle ilgilenmesini, okuma etkinlikleri içine girmesini ve yeteri kadar sınav ve yanıtlar yapmasını sağlayacak ortamın hazırlanması gerekir.

Derslerde yazı ve okuma bir arada ele alınmalıdır. Öğrencinin ele alınan metinleri defalarca kopya ederek yazması hem yazıyı hem okumayı öğrenme açısından yararlıdır. Okuma metinlerini yazarak çalışma öğrenmenin daha iyi ve sağlam olmasına yardımcı olacaktır.

Araştırmamız “okuma-anlama” ile sınırlı tutulmuştur. Okuma. Bir anlam çıkarma olduğu kadar bir anlatım biçimidir de. Bu olgu göz önünde tutulduğunda bu beceri alanında sözel okumalarda atlama, okurken satır atlama, yerini kaybetme, kelimeleri hecelerken ya da harflerine ayırırken zorlanma, eklemeler yapma ve kelimeleri çarpıtma hataları yanında “vurgu, ezgi, tonlama, söz akışı, akıcılık” gibi prosodik (bürünbirimsel) özelliklerin de bir başka araştırma konusu olarak ele alınması yararlı olacaktır.

Kaynaklar

- AKPINAR, Ş. (2016). Osmanlı Türkçesi Öğretimi Üzerine. *Journal of International Social Research*, 9(44): 7-12.
- BÖREKÇİ, M. (2003) *Risale-i Tevhid*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- CORBİN, J., & STRAUSS, A. (1990). Grounded Theory Research: Procedures, Canons and Evaluative Criteria. *Zeitschrift für Soziologie*, 19(6), 418-427. K (YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2011 içinde)
- DEVELİ, H. (2013). *Osmanlı Türkçesi Grameri II. (1.Baskı)*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- DEVELİOĞLU, F. (1970). *Osmanlı Türkçesi Ansiklopedik Lûgat II. (2. Ofset Baskı)*. Doğu Ltd.Şti. Ankara- 1970.
- ERGİN, M. (1999). *Osmanlıca Dersleri (21. Baskı)*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- GABAIN, A. V. (2000). *Eski Türkçe Grameri Çeviren: Mehmet Akalın*. Ankara: TDK Yay.
- ARAKUŞ, İ. (2002). *Türkçe Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi*. Ankara: Anıtepe Yayıncılık
- KARASAR, N. (2016), *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- KOÇER, D. (2011). *Okuma Bozukluğu*. 19 Ocak 2017 tarihinde <http://www.beyazokul.com/okuma-bozuklugu/> adresinden temin edilmiştir.
- MEB. (2011). Sosyal Bilimler Lisesi Osmanlı Türkçesi Dersi (10, 11 ve 12. sınıflar) Öğretim Programı. <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx?islem=1&kno=170> adresinden 25.01.2017 tarihinde alınmıştır.
- ÖZDEMİR, E. (1998). *Eleştirel Okuma*. İstanbul: Ümit Yayıncılık.
- ÖZKAN, M. (2007). “Osmanlı Türkçesi”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, XXXIII, 483-485. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.

- SEVİM, O. ve BAYINDIR, H. (2016). Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Osmanlı Türkçesi Dersine Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi. *Ekev Akademi Dergisi*, 20(67): 291-302.
- TİMURTAŞ, F. K. (1995). *Osmanlı Türkçesi Grameri III*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- YAĞCIOĞLU, S ve DEĞER, A. C. (2002). Üstbilişsel Okuma Becerilerinin Kazandırılması Üzerine Bir Atölye Çalışması - *Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri*
- YENİ TARAMA SÖZLÜĞÜ. (1983), Ankara Üniversitesi Basımevi. Düzenleyen: Cem Dilçin, Türk Dil Kurumu Yayınları
- YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- YILMAZ, M. ve ŞENAY, B. A. (2014). Türkiye'deki Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinin Lisans Ders Programlarında Yer Alan Osmanlı Türkçesi Derslerinin Değerlendirilmesi Ve İstihdamdaki Önemi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,18(3).